

پژوهش در علوم ریاضی

احمد حقانی*

تاریخچه مختصر

پژوهش در ریاضیات، آن چنان که امروزه مراد ما از این واژه‌هاست، از تأسیس اولین دانشگاه کشور تا پیش از دهه ۱۳۴۰ شمسی، در ایران فوق‌العاده کم‌رنگ بوده است. دانشگاه تهران و دانشسرای عالی و یکی دو دانشگاه دیگر در تهران و شهرستان‌ها، تنها مؤسسه‌ای بودند که اعضا هیأت علمی دارای توان انجام پژوهش در ریاضیات را در استخدام داشتند، اما میزان کار پژوهشی آنان با معیارهای فعلی، بسیار اندک و محدود به دو سه نفر افراد شاخص بوده است. در آن سال‌ها عمده فعالیت‌های غیرآموزشی هیأت علمی در ترجمه، تدوین و بعضاً در تألیف کتب درسی دانشگاهی که واقعاً نیاز اولیه به شمار می‌رفته است خلاصه می‌شد.

در سال‌های پیش از دهه ۱۳۵۰، یکی دو مجله ریاضی که مخاطبین آن‌ها عمدتاً دانش‌آموزان دبیرستان‌ها و دبیران ریاضی بودند منتشر گشت. به خصوص مجله ریاضی یکان، اگر چه مقالات پژوهشی درج نمی‌کرد، توجه و علاقه بسیاری در بین جوانان ایجاد کرد. اما این وضعیت با فعال شدن مؤسسه ریاضیات غلامحسین مصاحب، بخش ریاضی و آمار دانشگاه پهلوی (شیراز فعلی) و سپس تأسیس دانشگاه صنعتی آریامهر (شریف فعلی) و حضور نسل جدیدی از هیأت علمی ریاضی به تدریج تغییر کرد. تشکیل انجمن ریاضی ایران و راه‌اندازی کنفرانس‌های ریاضی که سالیانه از ۱۳۴۹ تاکنون ادامه داشته است تحول مهمی در زمینه پژوهش در ریاضیات را سبب گشت. علاوه بر کنفرانس‌ها، در سال‌های اخیر تعداد نسبتاً زیادی سمینارهای تخصصی سالیانه با نظارت انجمن ریاضی ایران در دانشگاه‌ها دایر شده است که در مجموع تأثیر قابل ملاحظه‌ای در ارتقا امر پژوهش داشته است، اگر چه رشد کیفی این گردهمایی‌ها همگام با افزایش چشمگیر شرکت کنندگان نبوده است. علاوه بر این‌ها با تأسیس مرکز تحقیقات فیزیک نظری و ریاضیات (امروزه پژوهشگاه دانش‌های بنیادی) انجام تحقیقات

در پی انتخاب دکتر محمد صال‌مصلحیان به عضویت در هیأت تحریریه بولتن و دکتر مجید میرزاویری به عضویت مجدد در هیأت تحریریه فرهنگ و اندیشه ریاضی و کناره‌گیری آنان از سمت خود در خبرنامه، هیأت تحریریه خبرنامه با اعضای باقیمانده به کار خود ادامه داده و شماره حاضر حاصل تلاش این تیم می‌باشد. جا دارد از زحمات بی‌شائبه دکتر محمد صال‌مصلحیان و دکتر مجید میرزاویری تشکر و قدردانی شود. بر کسی پوشیده نیست که پس از آغاز سردبیری دکتر صال‌مصلحیان، خبرنامه روند رشد خود را سرعت بخشید و اکنون تبدیل به یک جزء لازم در جامعه ریاضی کشور شده است.

این شماره خبرنامه با خبر مسرت‌بخش و غرور‌آفرین ارتقاء گروه عضویت ایران در اتحادیه بین‌المللی ریاضی از ۲ به ۳ شروع می‌شود. در ادامه، مقاله پژوهش در علوم ریاضی به قلم دکتر احمد حقانی به تاریخچه بسیار کوتاه پژوهش ریاضی در ایران، مشکلات فعلی از جمله کمی‌نگری و چالش‌های پیش رو پرداخته و پیشنهادهایی برای بهبود وضعیت ارائه می‌کند. در شماره مارس ۲۰۰۷ خبرنامه انجمن ریاضی اروپا مصاحبه‌ای بسیار جالب با الن کُن چاپ شده است. کُن بدون شک یکی از ریاضی‌دانان طراز اول عصر حاضر جهان می‌باشد و اظهارات صریح او آموزنده است. قسمت اول این مصاحبه با ترجمه دکتر محمدرضا درفشه در این شماره از خبرنامه درج شده و قسمت دوم آن در شماره‌های بعد تقدیم خواهد شد. با توجه به توصیه شورای اجرایی انجمن برای آشنا ساختن جامعه ریاضی ایران با پژوهشگران مطرح ریاضی در جهان و کشور، در شماره‌های آینده خبرنامه مصاحبه با لاسلو لُواش رئیس اتحادیه بین‌المللی ریاضی که در تهران اختصاصاً برای خبرنامه انجام شده و مصاحبه‌های متعدد دیگر به چاپ خواهد رسید.

در قسمت اخبار این شماره، با خبر تأسف‌بار درگذشت دکتر پرویز عظیمی مواجه می‌شویم. این ضایعه را به جامعه ریاضی کشور تسلیت عرض می‌کنم.

اخبار و مطالب خواندنی دیگری نیز در این شماره آمده است که امیدوارم مورد استفاده خوانندگان محترم قرار گیرد. از همه دوستان و اعضای محترم جامعه ریاضی کشور درخواست می‌شود که برای هرچه پربارتر شدن خبرنامه خودشان، ما را یاری کنند.

رشید زارع‌نهندي